

Topolska, Anna

Wystawa fotografii Sylwestra Brauna "Krisa" - "Powrót 1945"

Muzealnictwo 30, 81-83

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wystawa fotografii Sylwestra Brauna „Krisa” – „Powrót 1945”

W Muzeum Historycznym m.st. Warszawy od stycznia do marca 1985 r. czynna była wystawa zdjęć Sylwestra Brauna „Krisa”, wykonanych bezpośrednio po powrocie autora do wyzwolonej stolicy — w pierwszych miesiącach 1945 r. Prezentowane fotogramy to świadectwo zniszczenia, całkowitej zagłady niegdyś pięknego i tętniącego życiem miasta. To dokument tragedii stolicy i jej mieszkańców widziany w obiektywie wytrawnego fotoreportera, a zarazem człowieka, którego życie i praca były nierozdzielnie związane z losami Warszawy.

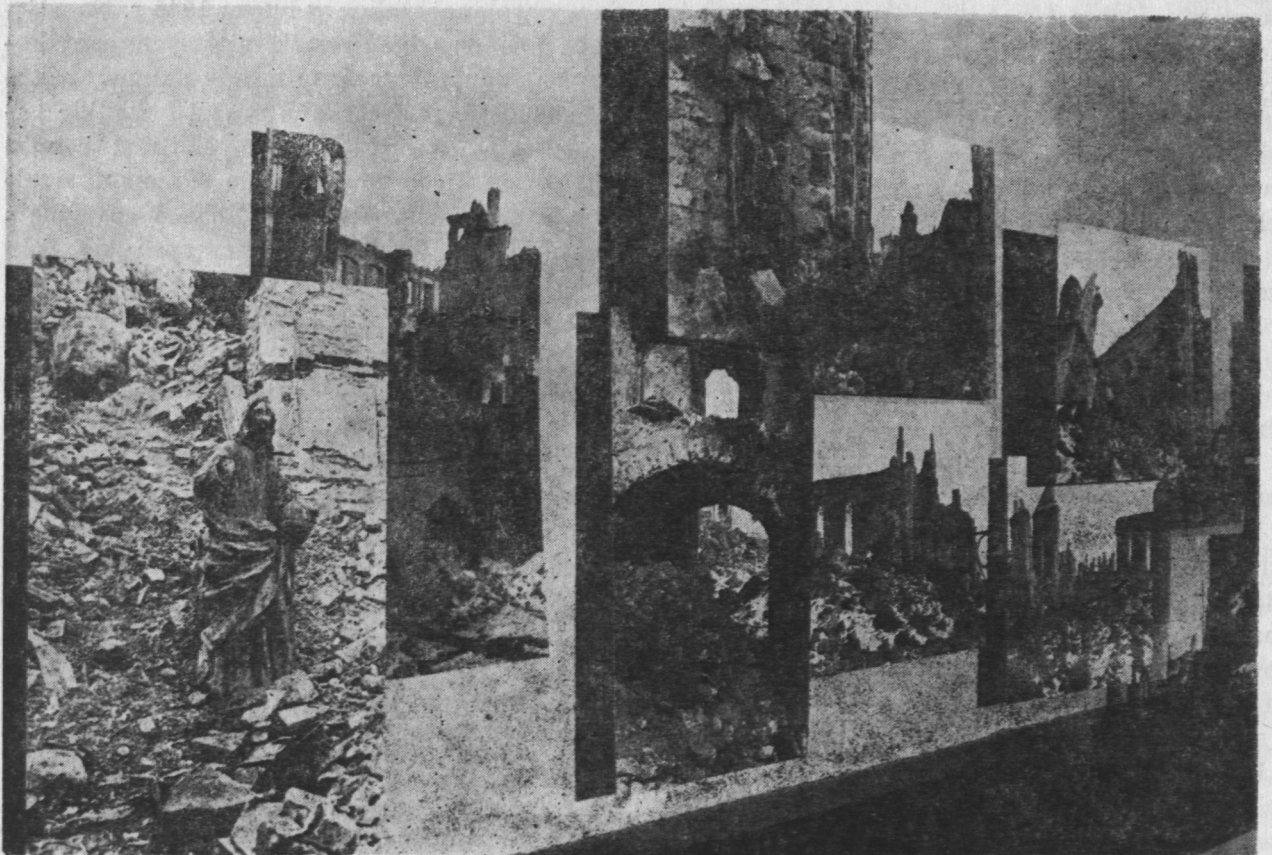
Sylwester Braun pseudonim „Kris” znany jest przede wszystkim jako autor wstrząsających zdjęć z Powstania Warszawskiego. Jednakże dokumentację fotograficzną Warszawy czasów wojny zaczął sporządzać Braun już we wrześniu 1939 r. i stał się wytrwałym rejestratorem kolejnych faz niszczenia stolicy. Niestety negatywy zdjęć z 1939 r. i z okresu okupacji uległy zniszczeniu podczas Powstania Warszawskiego. Tylko nieliczne reprodukcje znalazły się w powojennych publikacjach. W zbiorach Archiwum Ikonograficznego Muzeum Historycznego m.st. Warszawy znajduje się kilkadziesiąt zdjęć formatu pocztówkowego zaopatrzonych w pieczętkę *Copyright by Kris Warszawa 1940* ukazujących stan zniszczenia stolicy po działaniach wojennych 1939 r. W 1944 r. „Kris”, jako członek służby fotograficznej Biura Informacji i Propagandy Komendy Głównej Armii Krajowej, rejestrował na kliszy fotograficznej przebieg walk i życie mieszkańców stolicy w czasie trwania Powstania Warszawskiego. Z ponad 3000 negatywów wykonanych w tym czasie przez Brauna, ocalało około 1500. Część z nich była eksponowana w Muzeum Historycznym m.st. Warszawy w 1981 r. na wystawie fotoreportera Powstania Warszawskiego Sylwestra „Krisa” Brauna zatytułowanej „Powrót 1945”, ukazującej w sposób wyczerpujący dorobek jednego z najzdolniejszych fotoreporterów po-

wstańczych. Prezentowane fotogramy tworzyły szereg reportaży z najważniejszych, a często i najtragiczniejszych dni Powstania na terenie Śródmieścia północnego i południowego. Są to między innymi fotoreportaże z dramatycznych walk o Poczta Główną na Placu Napoleona, o kościół Św. Krzyża na Krakowskim Przedmieściu. Są też zdjęcia z obrony Powiśla, czy tragicznego w skutkach, nalotu na ulicę Wspólną i Hożą, a także słynny fotograficzny zapis kolejnych faz wybuchu pocisku na gmachu „Prudentialu” — świadectwo opanowania do perfekcji przez autora sztuki fotografowania.

Również w czasie Powstania nie zaniechał Braun rejestrowania stanu zniszczenia miasta (zdjęcia te stanowią ponad połowę z 1500 negatywów). Pracę tę kontynuował po powrocie do wyzwolonej stolicy w lutym 1945 r. Na zdjęciach Brauna widać resztki pięknych, zabytkowych budowli, wypalone fasady domów, zniszczone mosty, roztrzaskane posągi i wielkie rumowiska w miejscach dawnych ulic; resztki tego wszystkiego co stanowiło o niepowtarzalnym uroku i charakterze stolicy, a co zginęło bezpowrotnie. Wśród niekończących się ruin wynajdywał Braun swym obiektywem ludzi — tych pierwszych, powracających do zrujnowanego miasta — warszawiaków. Zdjęcia Sylwestra Brauna mają charakter osobisty, są impresją na temat zniszczenia i zagłady stolicy.

W zbiorach Muzeum Historycznego m.st. Warszawy przechowywane są kolekcje negatywów Zofii Chomętowskiej, Alfreda Funkiewicza, Leonarda Jabrzmęskiego, Leonarda Sempolińskiego, Marii Chrzęszczowej. Fotografowali oni Warszawę w tych bardzo trudnych dla miasta latach 1945—1949. Jednakże zdjęć z zimy 1945 r. jest wśród nich stosunkowo niewiele, bo około 1000.

Liczący prawie 300 negatywów zbiór Sylwestra Brauna posiada więc również dużą wartość dokumentalną, przede wszystkim ze wzglę-

1-3. Wystawa fotografii Sylwestra Brauna „Krisa” — „Powrót 1945” w Muzeum Historycznym m.st. Warszawy.

1-3. Exposition de photos de Sylwester Braun „Kris” — „Le retour de 1945” au Musée d'Histoire de Varsovie.

(fot. E. Pawlak 1—3)

du na czas powstania, zdecydowana większość zdjęć została wykonana na przełomie lutego i marca 1945 r. Fotogramy eksponowane na wystawie „Powrót 1945” ukazują niewielki wycinek miasta, są to jednak te charakterystyczne rejony stolicy: ulica Krakowskie Przedmieście, plac Zamkowy, Stare i Nowe Miasto oraz okolice placu Teatralnego i placu Napoleona. Za-

prezentowano tu fotografie obiektów, których ikonografia z tego okresu jest bardzo uboga, przede wszystkim ciąg kolejnych ujęć ulicy Bielańskiej z dominującym nad nią gmachem Banku Polskiego, ruiny Pasażu Simonsa przy ulicy Długiej, wypalony pałac Zamoyskiego na Nowym Świecie. Równie ciekawa, nie tylko dzięki wartościom dokumentalnym, ale i kompozycyjnym, jest panorama Starego i Nowego Miasta wykonana z dachu budynku przy ulicy Miodowej, na którą składają się następujące po sobie kadry zdjęć. Są to niespotykane ujęcia tego najczęściej fotografowanego wówczas rejonu miasta ukazujące w sposób bardzo wyraźny na przykład całą ulicę Miodową. Z łatwością można wyróżnić zachowane i zburzone obiekty usytuowane przy tej ulicy i jednocześnie ocenić stan ich zniszczenia. Dominującą część zbioru Brauna stanowią zdjęcia Krakowskiego Przedmieścia, od kościoła Św. Krzyża, po plac Zamkowy. Dają one wyobrażenie o tym, jak wyglądała bezpośrednio po wyzwoleniu ta najbardziej dziś reprezentacyjna ulica stolicy.

Autorzy wystawy starali się zaprezentować fotografie najciekawsze, najbardziej wartościowe pod względem dokumentalnym i artystycznym podkreślając odpowiednią oprawę plastyczną i zawarty w nich ładunek emocjonalny. Kolekcja negatywów zdjęć z Powstania Warszawskiego przekazana przez Sylwestra Brauna Muzeum Historycznemu m.st. Warszawy w 1981 r. jest jednym z najcenniejszych zbiorów Archiwum Fotograficznego Muzeum z okresu II wojny światowej. Obecny dar autora dla Muzeum posiada również dużą wartość dokumentalną.

Anna Topolska

L'exposition des photos de Sylwester Braun, pseudonyme „Kris” — „Le retour de 1945”

De janvier à mars 1985 il y eut au Musée d'Histoire de Varsovie une exposition de photos de Sylwester Braun, pseudonyme „Kris”, faites après le retour de l'auteur à la capitale libérée — au début de 1945. Les photos présentées témoignent de la tragédie de la ville et de ses habitants, vue à travers l'objectif d'un photographe de talent. Sylwester Braun est surtout connu grâce à ses bouleversantes photos de l'Insurrection de Varsovie (il en reste 1500), qui furent exposées au Musée d'Histoire de Varsovie en 1981.

La collection des épreuves négatives de 1945, qui contient près de 300 exemplaires, a une grande valeur documentaire car on présente à l'exposition les photos d'édifices dont l'iconographie de cette période est très limitée. Elles donnent une idée de l'étendue de la destruction de Varsovie. L'auteur a offert au Musée d'Histoire toute sa collection d'épreuves négatives qui montrent l'Insurrection de 1944 et la capitale en ruines de 1945.